

כ"ט ק" שרה אשה

כ"ט

מלוח רש"י

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה וגו', וברש"י: בת ק' כבת כ' לחטא.

לכאורה היה מתאים יותר לומר בת כ' כבת ק' לחטא, שהרי בת כ' עלולה לחטוא יותר מבת ק'. בבני הנעורים של בני עשרים החטא מצוי יותר מאשר אצל זקנים של בני מאה, ולמה נאמר דוקא בת ק' כבת כ' סימן, שלא תמיד הזקנה משמשת סמל לצדקות, ולא תמיד הנוער משמש סמל לרע. "זקן" פירושו "זה קנה חכמה". אבל בעצם במלה "זקן" יש רק "זה קנה" ולא חכמה. זקן זהו שיש לו נסיון רב בחיים, וכל מה שעבר עליו נשתרש בהם ו"קנה" אותם, מה שאין כן הצעיר, שכל מה שעבר עליו הוא לא ב"קנין" והשתרשות ונכקל אפשר לו לדלג ולפטוח עליהם ול"התחיל מחדש". ושוב הדבר תלוי מה קנה אותו זקן. הזקן של התורה ("והדרת פני זקן") הוא זה שקנה חכמה. אבל יתכן גם זקן שקנה דברים בטלים ושטויות או גם רשעות. על זקן שכזה אמרו: "זקני עם הארץ כל מה שמזקינים דעתם מיטרפת עליהם". שהרי כל מה שזקיין יותר הוא משתרש יותר ב"עם הארצות" שלו. ולכן מצינו שהנביא אמר "זקנים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים". דוקא מבניכם ובחוריהם. והיעוד לעתיד הוא: "הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום". דוקא הקטן והצעיר. וכימי צאתך מארץ מצרים: גם אז נאמר: "וטפכם אשר אמרתם לבן יהיה... המה יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשנה". ואחרון הנביאים אמר: "הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא... והשיב לב-אבות על-בנים ולב בנים על-אבותם". אילו שאלו אותנו מה פירוש הדברים: הבנים ישוּבו אל האבות, או האבות אל הבנים, ודאי שהיינו אומרים: הבנים אל האבות. ולא כן פירש רש"י. הוא פירש שהבנים יאמרו להאבות שהם, האבות, ילכו בדרכי המקום. הזקנים כבר נשתרשו בחטא וקשה להם להיגמל, ודוקא על הצעירים אפשר להשפיע יותר. וזה הכלל: כשהזקן הוא זה שקנה חכמה, אז "שאל

① אשה אשה

א ב י ד ו יגדך זקניך ויאמרו לך". אבל כשהזקן הוא מזקני עם הארץ, אז הדבר להיפך. מעשי אבות סימן לבנים. חיי שרה אף הם משמשים תורה לדורות. ונרמז לנו, שיש לפעמים זמנים בהם החשיבות והיתרון הוא שבני ק' הם כבני כ' לחטא.

② אשה אשה

לספור לשרה ולבנותה (כג, ב). וברש"י: ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק לפי שציי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרחא נשמתה ממנה ומתה. מכאן יש ללמד ענין זהירות בדברים, ותשומת-לב לזולת להחכים ולראות את הנולד. הנה שליח זה בא לבשר לשרה כי יצחק נשאר בחיים. אלא שהתחיל מקודם להגיד לה איך שנודמן בנה לשחיטה ואח"כ המשיך לסיים את דבריו ולומר לה שניצל ולא נשחט. וכמעט - אמר לה - שלא נשחט. ר"ל שעה מועטת קודם לכן נבהלה כי כ"כ מדבריו ופריחה ממנה רוחה ונשמתה, (עיי' בשפתי חכמים). הנה המגיד לבשר טוב בא, ולו הקדים ואמר בתחילה כי יצחק חי, ואח"כ היה מספר את כל הקורות אהו כי הובל לעקידה וכו' וכר למען להגדיל השמחה מה שנשאר בחיים, כי אז הכל היה בא בסדר וטוב. אלא שהוא באי-זהירותו ואישימת-לבו הקדים ברעה ואיחר בבשורת הטוב, וברגע הרג אדם, ותחת שליח טוב הנה שליח השטן היה. חו הערה נוראה ולימוד רב לאדם להיות ער וזהיר, כי כן מעשים בכל יום, שמספר אחד לרעהו איזה דבר, הוא מאריך לפניו בכל הקורות ומאחר להגיד כי נסתיים בכי טוב, ובלי-משום הוא עושה ממש מעשה שטן והוא מחבריו, ואשרי האדם השם אורחותיו ורואה את הנולד.

①

(*) הערה: הובא שם בנר ג' כלל ח' חלק ג', וזה לשונו: מעשה בחסיד אחר, שהיה מתיחד במקום אחד והיה למד בו במסכת חגיגה, והיה מהפך בה ומתדבר כמה פעמים עד שלמד אותה היטב והיתה שגורה בפיו, ולא היה יודע מסכת אחרת מן התלמוד, והיה שונה בה כל ימיו. כיון שנפטר מן העולם היה בביתו לבדו, ולא היה שום אדם יודע פטירתו. באתה דמות אשה אחת ועמדה עליו והרימה קולה בבכי ומספרה. נתרבה אנתחה וצעקתה עד אשר נתקצו ההמון, ותאמר להם: ספרו לחסיד הזה וקברוהו וקברו את ארונו ותזכו לחיי העולם הבא, שזה כבודי כל ימיו, ולא הייתי עזובה ולא שכוחה. מיד נתקצו כל הנשים וישבו עמה וישו עליו מספר גדול ועצום, והאנשים התעסקו בתכריכו וכל צרכי קבורתו, וקברו אותו בכבוד גדול. ואותה אשה בוכה וצועקת. אמרו לה: מה שמך? אמרה להם: 'חגיגה' שמי! כיון שנקבר אותו חסיד, נעלמה אותה אשה מן העין. מיד ידעו שמסכת חגיגה היתה, שנתאית בצורת אשה, וכאתה בשעת פטירתו לספר לו ולבכותו ולקברו בכבוד, על שהיה שונה אותה תמיד ושקד ללמד בה, עד כאן לשונו. ומזה יבין האיש הנלכב כמה גדול היה כח מליצתה לעד על האיש הזה למעלה לצרר בצרורי החיים את נשמתו ולהצילו מיום הדין הגדול והנורא שעתיד להיות לעתיד לבוא.

3

חבר
המיו
ש
031
(מח/מ)

4

ואברהם זמן בא בימים (כד א)

1 במדרש רבה מובא אמר רב אחא: יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים, בימים ואינו בזקנה, אבל כאן זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה (בראשית רבה נט ו).

בני
הערה

6 כדי להבין את דברי המדרש הנ"ל, יש להקדים את המעשה דלהלן: מעשה באדם אחד שנזדמן לאחת מערי ההר רחוקה מישוב. וכל תושביה יהודים יראי ה' בתכלית. ובין היתר ביקר במקומות הקדושים שבה, וכן ביקר בבית הקברות.

11 והנה בחיותו בבית הקברות עבר על פני המצבות, וראה דבר מוזר מאוד, על המצבות היה חרוט גילם של הנפטרים, זה חי עשר שנים ומספר חודשים, וזה חי עשרים שנה ומספר שבועות, זה שלושים שנה ומספר ימים, והקשיש שבכולם לא עבר את הארבעים שנה. ותמה מאוד על זה ואמר, האם הארץ הזו אוכלת יושביה? והרי במו עיני ראיתי בתוכה אנשים זקנים ובאים בימים.

16 מיד ניגש אותו אדם לראש החברא קדישא להסביר לו פשר הדבר. אמר לו ראש החברא קדישא: דע לך, כי מנהג מקומנו מימי קדם לרשום על המצבות רק החיים הרוחניים שחי האדם על פני האדמה, והם הזמנים שניצל אותם לתורה ולמצוות, וכל אחד מאתנו מיום עמדו על דעתו רושם כל שעה ושעה שהקדיש לתורה ולעבודה וגמילות חסדים.

21 ובעת פקודתו אנו מצרפים את השעות לימים, וימים לחודשים, וחודשים לשנים, והסכום הכולל נטו החיים רושמים על המצבה, וכל חיי ההבל שהם ברוטו לא נזכרים, כי מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, וחכמינו אמרו שלמעלה מן השמש והיא תורה ומצוותיה יש יתרון. ואם כן חיי האדם האמיתיים הם אלו שהקדיש לתורה ומצוותיה. כששמע אותו אדם דבר זה עמד וקרא בהתפעלות: "ברוך ה' שבחר בעם סגולה".

26 ועל פי מעשה זה יובן הפסוק "ואברהם זקן בא בימים". שאברהם לא היה זקן "ברוטו", אלא בא בימים, בא בחשבון הימים, שכל ימי חייו עלי אדמות. לא היתה בהם שעה אחת לבטלה, ולכן בירך אותו ה' בכל (עשרה

(2)

העולם הזה דומה לפרוזדור המוביל את האדם אל העולם הבא שהוא האולם הגדול. כל אדם צריך להכין את עצמו בעולם הזה במצוות ובמעשים טובים, כדי שלעתיד לבוא יוכל להכנס לטרקלין - העולם הבא.

5
סו

המשיל זאת רבי ישראל מאיר הכהן בעל ה"חפץ חיים", לעשיר אחד, אשר רצה לבנות לעצמו בית יפה. הזמין העשיר אדריכל כדי שיתכנן את ביתו. שים לב - אמר העשיר לאדריכל - בעיקר הסלון שיהיה גדול ונוח, אולם ברצוני שגם הפרוזדור לסלון יהיה גדול ומרווח. מדד האדריכל את שטח המגרש שעליו רצה העשיר לבנות את ביתו, חישב את חישוביו, ולאחר מכן אמר לעשיר: דע לך, אין מקום גם לסלון גדול ומרווח וגם פרוזדור גדול ומרווח, אמור נא לי מה עדיף לך סלון או פרוזדור? אתן לך עצה - הוסיף האדריכל - עשה את הסלון גדול ומרווח ואת הפרוזדור הקטן, כי כך הוא מנהג העולם, אם תעשה להיפך - פרוזדור גדול וסלון קטן, יצחקו עליך כולם...

כן הוא גם הנמשל אנו שוהים בעולם הזה, ועלינו לדאוג לתיקונו של העולם הבא, שיהיה חלקנו בו גדול, וכיצד נדאג? על ידי קיום התורה והמצוות! כמה מגוחך הוא אותו אדם הדואג כל ימיו לעולם הזה ליפותו ולנאותו, למה הוא דומה? לעשיר זה המכין פרוזדור גדול וסלון קטן... הלא יצחקו עליו כולם!

וכדי להמחיש לנו את חשיבות הזמן בחיים נזכיר מעשה שארע בזמנו של החפץ חיים, היה הגאון רבי נפתלי טרופ בסכנת חיים, והחליטו התלמידים בישיבה לעשות "מגבית חיים" בחורי הישיבה תרמו כל אחד חודש, חודשיים. כאשר באו אל החפץ חיים על מנת שיתרום מחייו למגבית זו, הוא חשב וחשב וראו שהוא מתחבט בתוך תוכו ומתאמץ מאוד, עד שלבסוף אמר שהוא מוכן לתרום מחייו "דקה אחת", כולם מאוד התפלאו על כך. אמר להם החפץ חיים: אילו הייתם יודעים כמה חשיבות יש לכל רגע ורגע, הייתם מבינים מדוע תרמתי דקה אחת, כי הזמן יקר מאוד, ואין אבידה כאבידת הזמן, כששמעו זאת התלמידים מאוד התחזקו בניצול הזמן ללימוד התורה הקדושה ואמרו כי במשך שש עשרה שנה לא היה מצב של חיזוק כזה בישיבה (לבוש יוסף).

6
כטן שאלה
היא כתיבה

פרשת חיי שרה

ויאמר ה' אלחי אברהם ותי (כד. יב)

1 ונקוד על תיבת ויאמר שלשלת תיל הסעם משום דאמרינן בתענית (דף ה) ושלשה שאלו שלא סהונן ולשנים השיבו סהונן ולאחר השיבהו שלא סהונן, ואלו הן אליעזר עבד אברהם ושאלו בן קיש ושפתה הגלעדי, עייש. תיל ושאלו בן קיש ושפתה 6 ושאלו שלא סהונן היינו משום דסמכו עצמן על אליעזר ושאלו ב"כ שלא סהונן, ומ"מ הצליח ה' בידו ומדמנה לו רבקה, חושבו רגם להם יעשה השם גם ושיב אותם סהונן וייל רבאמה מה שלא השיבו כהונן גם ליפתח

היינו משום ואליעזר עבד אברהם ושאלו בן קיש ושפתה 6 סתם תיחוש כהונן ויהו וכבר ידוע מה שאמר חז"ל במצ"ק (יח) וכ"ש סומא, דארכביס יום קודם יצירת החלול בה קיל ירנא האשה בת פלוגי לשלמי וכו'. ולכן לא חששו שמא תודמן ונצריה או סומא אם לא תהא בת חזת של יצחק, האם תודמן לו הנציה או סומא 6 ע"כ בת חזת היא ולא קלקל כדכורו כלום דרק נצור מן השמים ותהיה אשתו של יצחק הנציה או סומא. והווי דאמר אהיה הוכחה, ר"ל והוכחה מכבר ארכביס יום קודם יצירה. וכן גבי שאלו גמי רכותיה הוא, אבל גבי יפתח והדבר תלוי ברצונו לנחור מה שחפץ לא הוי ליה לחלוח נדה כדבר שיש בו להרש שיודמן לו שלא כהונן ולכן כבין אפשר ונדמן לו כהונן. ועפ"ז י"ל דמשריה נקוד שלשלת על תיבת ויאמר, וטעם של שלשלת ידוע דצריך להמשיך את התיבה ולשלשל ג' פעמים הווי כ"י לרמו דבאמיה זו נמשך שאמרו ג' אנשים ע"ד הזה.

10

(טו) ויהי הוא טרם כלה לדבר יש להתבונן בתוספת מלת 'הוא', כי היה הכתוב ראוי לומר: ויהי ככלותו לדבר, אבל מלת 'הוא' שמו של הקב"ה²⁶, וכן: הוא עשנו ולו אנחנו²⁷, ועבד הלוי הוא²⁸, נרמז בלשון 'הוא' כי היה עמו סיוע אלהים בשליחות התוא על ידי המלאך שהתפלל עליו אברהם: הוא ישלח מלאכו לפניך²⁹, ורמז לך הכתוב כי המלאך קדם לפניו, ועד שלא הספיק לגמור את הדבר כבר היה שם המלאך על עין המים להזמין לו את רבקה, הוא שאמר: והנה רבקה יוצאת, כי מלת "והנה" לשון זמון הוא. ונ"ד: וירץ העבד לקראתה³⁰, ממה שראה שעלו המים לקראתה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה³¹, ואז התבונן העבד ממה שדבר לו אברהם כי מלאך הש"י עמו, וכן ספר הוא לבני הבית שאמר לו אברהם: הוא ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך³², מפני זה

(ד) ל' בתמ

צא כי מן העת הזאת שהוברר לן כי המלאך עמו הוא נקרא בפרשה "איש", כי עד עתה או בשם "עבד": וישם העבד³³, ויקח העבד³⁴, וירץ העבד³⁵, מכאן ואילך נקרא ויש" על שם המלאך שהיה עמו שנקרא "איש", וכענין שכתוב: והאיש גבריאל³⁶, ויאמר איש נסעו מזה³⁷ על דעת רז"ל³⁸, נעל כן יקראנו על שם המלאך החולך עמו, והתחיל ימר ותאיש משתאה³⁹, כלומר מתעכב ושוהה* בשבילה כי היה מתכוון ומתבונן בענין מלאך שהובטח עליו מתוך שהיה רואה הצלחת המעשים, ומוזה יזכירו הכתוב בשם האיש: ויקח האיש⁴⁰, ויקוד האיש⁴¹, כה דבר אלי האיש⁴², ויבא האיש הביתה⁴³, ואשר הרשו אותו לבן ובתואל לקחת את רבקה ואמרו: הנה רבקה לפניך קח ולך⁴⁴, והוא גמר השליחות וחתימת הצלחת הדבר חזר העבד לקדמונתו והזכירו הכתוב בלשון עבד⁴⁵ כמבראשונה, הוא שאמר: ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב⁴⁶, ויקח העבד את רבקה ילך⁴⁷, ותאמר אל העבד⁴⁸, ויאמר העבד⁴⁹, ויספר העבד ליצחק⁵⁰, ואני לתקנות מן התלכי עם האיש הזה⁵¹, כי אינו דברי התורה רק דברי אחיה ואמה ולא יתכן להם לומר: ותלכי עם העבד הזה, שאינו דרך מוסר ואין כבודה בכך, ומזה שכתוב: ותלכנה אחריי⁵² ואיש⁵³, והם דברי תורה, זה היה לכבוד רבקה שאין לומר: ותלכנה אחרי העבד, כי התורה חששה לכבוד רבקה ונעדרותיה, או אפשר עוד לומר כי "האיש משתאה לה" רמז למלאך שהיה מתעכב ושוהה על עין המים בשבילה, ומשם ואילך קרא העבד בשם "האיש", ומה שיחזק לך הענין הוא אמרו בסוף הפרשה: ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד את רבקה וילך⁵⁴, באר כי האיש והעבד ענינים חלוקים זה מזה.

הדיבור הישיר בתורה

כך, נח התלכי עם האיש הזה
סיפור שליחות אליעזר להביא את רבקה אל יצחק ידוע כסיפור הארוך ביותר בתורה, עד כדי כך שחז"ל העירו (בראשית רבה ס, יא): "יפה שיחתם של עבדי אבות מתורתם של בנים". (עיינ מה שכתבנו בזה בפרשת לך לך בסוגיית שאלה או תמיהה).

חשאלה המרכזית בפירוש סוגיתנו היא, השימוש המתחלף בין "עבד" ובין "איש". חקו המנחה בין המפרשים הוא, שכאשר אליעזר פועל כשליח אברהם קמש, כנאה וכיאה, ללא כל 'חידושים' מצדו, נקרא 'עבד', באשר אין לעבד אלא רצון אדונו. אבל כאשר מחדש הוא מדעת עצמו (אפילו לטובת השליחות) הרי שאז נקרא "איש", כפי שקבע קנה-מידה אחד, 'מבחן' של חסד, ליד תבאר, לבחירת הבת זוג, [והקשו חז"ל (תענית ד, א) 'אפילו חגרת אפילו סומא'!] לכן הוא נקרא "איש".

8

כ' קזפרמן

לכן במסוק המדבר על הליכת רבקה עם אליעזר, שליח אברהם, היה מן חראוי ומן הרצוי שייקרא "עבד", שהרי זהו הסיוע המוצלח של השליחות. לכך קשה לרבינו בחיי, לשון "התלכי עם האיש הזה"? הוא מקשה והוא משיב: כי אינו דברי התורה, רק דברי אחיה ואמה, ולא יתכן להם לומר 'התלכי עם העבד הזה', שאינו דרך מוסר ואין כבודה בכך, עכ"ל. זהו יסוד הדיבור הישיר בתורה, שקנה המידה בדיבור ישיר, שונה מדיבור רגיל שבתורה, (ראה זאת במרשתת תולדות, ויצא, וישלח, וישב, מקץ, שמות. בענין 'דרך מוסר' אנו מגיעים אל סוגית "דרכיה דרכי נועם", בה נעסוק בפרשת תזריע ובפרשת קרח).

לאור דברינו (לעיל טז, ה) אודות ההבדל בין שאלה ותמיהה, שמא אפשר לחצויע לפרש דברי אחיה ואמה, כך: "התלכי עם האיש הזה"? כלומר, מנין אוו יזועע שאמנם האדם הזה הוא באמת "עבד אברהם אנכי"? שמא לא וניווה ולא מקצתיה? כיצד את מוכנה ללכת עם אדם זה, "איש" שלא הכרנוהו

מתמול שלשום, כל זה כחלק מנסיונם להניא אותה מלכת אל בית אברהם, כאמרם "תשב הנערה עמנו ימים או עשור".

הנה, בפסוק סא, לא שייך הסבר של דיבור ישיר, לפי משנתו של רבינו בחיי. שנאמר "ותקם רבקה ונערוותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש, ויקח העבד את רבקה וילך", הרי באותו פסוק ובאותה שליחות נאמר גם "איש" וגם "עבד"! נראה לומר בדרך הפשט, שהשליחות היתה לקחת את רבקה, ובוזה לנתק אותה מ'הבית' של לבן ובתואל. לכן כאשר "נערוותיה" הצטרפו, היתה זאת הליכה "אחרי האיש", כי לא זאת היתה השליחות. רק כאשר אליעזר ניתק את רבקה מחברותיה, אז הוא באמת "עבד", ולכן "ויקח העבד את רבקה וילך".

9

10

בפסוק ויישם לפניו לאכול ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר ויאמר עבד אברהם אנכי וגו'.

והנה דבר תימה הוא וכי עד השתא לא ידעו שהוא עבד אברהם עד שהוצרך לומר להם על שולחנו שהוא עבד אברהם.

נבצחות הפשוטה יש לפרש על פי מה דאיתא יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מגופן של תורה וכו'. והנה כשהושם לפניו לאכול אמר אליעזר לא אוכל כי אם דברתי דברי וצרכי על מה

11

ויוצא העבד בלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה, ומגדנות נתן לאחיה ולאמה (כד נג). לכאורה יש לדקדק אמאי לא נתן גם מגדנות לרבקה. ויש לומר על פי מה שראיתי בצחה ספר להקשות, דרש"י כאן מפרש מגדנות שהביא עמו מיני פירות של ארץ ישראל, והא נפסק בש"ע

ח"מ (סימן ר"א סעיף כ"ו) דאסור להוליח פירות מארץ ישראל, ותיירך דבאמת אליעזר נטל הפירות לעצמו לזיה לדרך ורצה לאכלם קודם ליאתו מארץ ישראל אלא משום שהיה לו קפיאת הדרך כמבואר בדרש"י (פסוק ס"ו), משום הכי לא היה זמן לאכלם, וממילא יצאו מארץ ישראל.

וזה הביאור כאן, דאברהם קיים כל המורה / כולה כדאיתא ביומא (פס:) וכן שאר האבות, שהוא למדס המורה כדאיתא ברמב"ן בתולדות (פס. ד). וצודאי האבות שמרו על האמהות לשמור גם כן כל המורה, ומשום הכי לא רצה אליעזר להכשיל את רבקה דבאמת פירות שיצאו מארץ ישראל, מה שאין כן אחיה ואמה, שבני נח לא נטעו אלא על השבע מצוות.

שבאתי. והשיבו לכן מה לך לדבר דברי חול על השולחן דבר בדברי תורה כי כל שולחן שאין אומרים עליו דברי תורה וכו' כמאמר חכמינו ז"ל. והשיבו אליעזר שפיר עבד אברהם אנכי ויפה שיחתן של עבדי אבות יותר מגופן של תורה.

(חלקי אבנים על התורה. יד כל פו. דרוש שטואל על התורה)

ועוד טעם יש לומר אמאי לא נתן מגדנות גם לרבקה, עפ"י מה שפירש הקדושת לוי הפסוק לעיל במה שאליעזר אמר לא אכל עד אם דברתי דברי, דלהכי לא רצה לאכול משום דאליעזר קידש את רבקה בשליחות יצחק (פי' מפי' כטובות זו) והסתן ציוס קידושין אסור לו לאכול עד אחר הקידושין (נראה דלומד דיש חיוב מענית אפילו על הקידושין לנד אפי"פ שלא היה יושאין עבדי) חזו לא אוכל עד אם דברתי דברי, חזו הקידושין, עכ"ד.

ויש לפרש שהולך עם הטעם שמתן צריך להסענות שלא יהיה שיכור בשעת קידושין כמבואר במש"י מהר"ם סיני (פי' ק"ט) דעל זה צריך השליח להסענות אצל לפי הטעם שמחזר בבית שמואל (אנהפ"ו) פי' ס"א ס"ק ו') משום מחילת עוונות, השליח אין חייב ולא יועיל מעניתו דעל זה צריך החתן בעצמו להסענות. אלא דקשה על הפירוש של הקדושת לוי דהא לא היה מענית דמשמע לעיל שמה מים כדכתיב וחכל להסקותו.

ויש לישב עפ"י מה דאיתא בשו"ע או"ח הל' מענית (פי' הקפ"ה סעי' א') דאם אחד נדר להסענות וכשהחזיל להסענות שכה ואלכל כות, איצד מעניתו וחיוב לזוס יוס אחר. ובמשנה ברורה שם בשם הפנ"י

אברהם, אכל אם אכל פחות מכזית אף דלכתחילה אסור לאכול אפילו משהו, מ"מ דליעבד מתענה ומשלים וכו', ע"כ. והאחרונים מבארים דשאני מתענית ליבור דהוה איסור הפלא דהיינו חל איסור על המאכל לאכול אותו, וממילא אפילו באכל כל שהוא צריך להשלים מעניתו משא"כ מענית יחיד הוה אלא איסור גבול, וממילא באכל פחות מהשיעור הוה כאלו לא אכל, ומשלים מעניתו. מה הביאור דאליעזר דודאי שמה פחות מכשיעור, והשלים המענית אח"כ ומשוי"כ לא רצה לאכול עד הקידושין.

ועוד יש לומר ע"פ מה שמבואר בערוך השלחן (אנה"ע סי' ס"א סעי' ר"א) דחתן וכלה שקשה עליהם מאוד המענית לא יתענו, ע"כ. וממילא יש לומר דמתוך טלטול הדרך היה קשה לאליעזר להסענות, ומשוי"כ הותר עצמו לשמות והחמיר על עצמו לשמות פחות מכשיעור ומשוי"כ לא אכל עד אחר הקידושין וממילא מיושב אמאי לא נתן לרבקה מהמגדנות, דהכלה ג"כ

כ"ב כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו כ"ז כ"ח כ"ט כ"י כ"כ כ"ל כ"מ כ"נ כ"ס כ"פ כ"ק כ"ר כ"ט כ"י כ"כ כ"ל כ"מ כ"נ כ"ס כ"פ כ"ק כ"ר

3

אנכי בדרך נחני ה' וגר' (כד, כז). ביאור נחני ה' הוא כאלו הקב"ה
 אחזהו במרידו ונהגו בכל הדרך מהכא להתם. ממקום זה למקום שני מתחילת
 הדרך עד סופו, לא נבוק. ולא תעה, כי אם בדרך הנחה ה' וישר למטרתו
 הובילהו. אדם השם אורחותיו ומביט בעיני פקתה על כל צעדיה הנה יזכה
ויראה במרעיניו איך שמנהיגים אותו על כל מדרך כף רגלו. אני הגבר שכנתי
 חשך באין נוגה, בדרכים מסוכנים מלאי קוצים וברקנים, ושמה ראיתי השגחתו ית'
 על כל שעל ושעל, כי נחני ה' למטרתו, ממש כמו שלוקחים תינוק קטן ומנהיגים
 אותו במרידיו! וכן באיך גיסא, בדרך כבושה וסלולה, באין תקלה בה, ואם
 ה' לא ידריכך עליה הנה לשוא יהיה כל צמלך. ובדני הוה עובדא, בהיות מקום
 מגורי בעיר אחונט סמוך לעיר קלם בערך של עשרים וחמשה קילומטרים בלבד,
 ובהסתופפי בבית התלמוד דשם, לא הייתי נוסע מעולם לביתי ביום עש"ק, כפי
 שנאמר כי כמה עכובים מתרחשים כשנוסעים בעש"ק, הנהה פעם אחת היתה לי
 איוו נחיצות גדולה ונסעתי לביתי ביום עש"ק, ואמנם יצאתי מוקדם מאוד בעוד
 מועד וזמן הרבה לפני הש"ק, וכמעט שנשארתי על הדרך, ובקושי גדול באתי
 סמוך להדלקת הנר, כל מיני מכשולים הרפתקאות שאפשר היו להתרחש עברו
 עלינו, פעם נשבר הסדן של האופנים, ופעם נשבר האופן עצמו, פעם זה ופעם
 אחרת, ממש כל שעה ושעה קרו לנו דברים מחדשים, וראינו ממש בחוש כי
 אין ה' אתנו בדרך. ומאז קבלתי על עצמי לעולם לא לצאת בדרך ביום עש"ק.
 זכורני גם אשר קרה לי אחרי המלחמה, כשנשארתי בליטה היה לי לנסוע
 לפולניא, ומפני החרם אשר בין אלה שתי המדינות היה לי לסבב דרך גרמניה
 ודנציג, ובבראי לעיר אונסטערבורג הנהה בא לנגדי איש יהודי אחד ושאלני
 אם אני נוסע לדנציג, נפתעתי מהעובדא, כי לא ידעתי מאין ידע האיש הזה כי
 לדנציג אני צריך, ובשמעו תשובתי הנהה תיכף לקח כל חבילותי, סדרם כראוי,
 ובבוקר כבר נסענו יחד לדנציג, שמה גם הראני מקום לאכסניה, וגם זימן לפני
 איש אחד אשר סידר וטיפל עמי בכל הצריך לי, הלה גם היה בעזרתי להעבירני
 הגבול עד בואי לפולניא, השתוממתי ולא האמנתי על כל מראה עיני. ואז אמרתי
 וקראתי את הפסוק אנכי בדרך נחני ה', ממש כתינוק הלוקחים אותו ביד ומנהיגים
 אותו, וידעתי ודאי כי זו הדרך הנכונה אשר הוכיח ה' לפני.

12

83
תורה

6